

MILORAD MEDINI U »GLASNIKU MATICE DALMATINSKE«

JURAJ GRACIN
Filozofski fakultet u Zadru

UDK: 886.2(091):05(497.13):929 Medini
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1988-01-27

Povjesničar književnosti Milorad Medini je g. 1903. objelodanio, u zadarskom književno-znanstvenom časopisu *Glasnik Matice dalmatinske*, napis o dubrovačkom pjesniku Paskoju Antunu Kazaliju (1815—1894) te neizravno-polemički članak u svezi sa svojom knjigom *Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku*, I, Šesnaesto stoljeće, Zagreb, 1902.

Za Kazalija Medini ustvrđuje da je, unatoč svojim nedostacima, bio i ostao neopravdano zapostavljen jer da ga se, kao niti jednog drugog dubrovačkog pjesnika, može smatrati ogledalom svoje sredine i svoga vremena. Iako je Medini preuveličao Kazalijevu vrijednost, ne može mu se osporiti dosta točno zapažanje o biti života i djela nesretnog i rastrzanog »sveumnika«.

S drugim svojim člankom Medini nekako neizravno replicira na negativne sudove (Branka Drechslera, Radivoja Vrhovca, Tihomira Ostojića) o njegovoj povijesti dubrovačke i dalmatinske književnosti u XVI. stoljeću. Na sinhronijskoj su razini aktualizirana tako nejednaka gledanja na način proučavanja povijesti književnosti i na nejednaka izvodenja iz toga. Osobito su prijeporni počeci ispred pravih početaka hrvatske književnosti, te fizička i kulturna sveza među dijelovima »rasute baščine«.

U kontekst rasprava oko Medinijeve knjige izvrsno se uklapa i Tomo Matić, koji također u zadarskom časopisu (u istom broju u kojem Medini objavljuje svoj rad o Kazaliju) objavljuje recenziju u kojoj umnogome podržava Medinijeve postupke i zaključke iz njegove knjige pa time, reklo bi se, ohrabruje dubrovačkog povjesnika na njegovu nešto kasniju repliku. Matić također potcrtava neka važna prijeporna mjesta iz hrvatske književne prošlosti, što otvara prostor i novim dijahronijskim ispitivanjima.

Milorad Medini, povjesničar književnosti iz kruga bečkih slavista,¹ potpisao je u *Glasniku Matice dalmatinske* dva članka, oba s područja dubrovačke književnosti: »Antun Kazali«² i »Malo odgovora i razgovora o Dubrovniku i književnosti njegovoj prije trešnje«.³ Uz ova dva neposredna sudjelovanja, Milorad Medini je i posredno nazočan u značajnom zadarskom književno-znanstvenom časopisu zahvaljujući Tomi Matiću, koji se osvrnuo na njegovu knjigu *Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku*.⁴

¹ Medini je studirao slavistiku u Beču, gdje je g. 1895. doktorirao. G. 1903, kada se javlja u *Glasniku Matice dalmatinske*, za sobom ima nekoliko radova književno-povijesne i povijesne tematike (počeo je u Jagićevu *Arhivu*), i knjigu o hrvatskoj književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku u XVI. stoljeću.

² III, 1903, 1, str. 8-30.

³ III, 1903, 3, str. 255—280.

⁴ III, 1903, 1, str. 50—65.

»Antun Kazali« je prikaz i ocjena života i pjesničkoga rada učenog i nekonvencionalnog, malo poznatoga i neshvaćenoga Dubrovčanina, čovjeka posebna kova, prkosnog i nemirnog, koji se, kako piše Medini, prepuštao svojoj mašti da bi zapustio realnost, što je dovelo do sukoba njegova poimanja sa stvarnosti, pri čemu je, dakako, on izvukao kraći kraj.

Pišući o *Zlatki* Medini ističe Kazalijev romanticizam, koji uzor ima u Byronu, »ali sličnost je daleka, sličnost u misli, ali ne u izragjenu«, piše on, pa nastavlja:

okviri su jednaki, a slike različite. Kazali je pozajmio u toga pjesnika prvaka ton pričanja, bit će obradio i kakvu njegovu misao, ali sve skupa nije ni preragijvanje ni oponašanje, nego nekakva spoljašna srodnost, koja se osniva na srodnosti duša, koje hlepe za uživanjem, ne prostim već idealiziranim, pa i u putenosti nalaze poezije, te tu — da rečemo — poeziju grijeha nude u pjesmi čitaocima, da se u zaboravi zbilje i suštine sjedine kao snivajući u užitku s junacima i junakinjama pjesama. To mogu postići samo oni pjesnici, koji u svoje junake prelijevaju svoja čuvstva kao Kazali u *Zlatku*, jer izmjeniš li, što treba izmijeniti, *Zlatku* je samo čovjek, kojega narav vodi u opreku sa stanjem, koja je u misli, da dobro radi, izabrao, može biti sam, a može biti po napatku drugoga, u koga vjeruje. Takav je čovjek bio i naš Kazali.

Medini je dobro uočio Kazalijev pjesnički poriv za uranjanjem u vječna i općeljudska pitanja ljubavi i mržnje, smisla postojanja izvan društveno-političke i historijske problematike,⁵ pa dalje ističe da je u spjehu *Trista Vica udovica* pjesnik jasniji nego u *Zlatki*, te da tu pod epskom formom »ima uvijek na umu ocrtati svoja čuvstva«, čime točno naznačuje dihotomiju unutar sadržajnoga segmenta Kazalijeve pjesničke strukture: »po svojoj naravi lirični pjesnik, a bira gradivo kao epičar«!

Nešto radi svoga svećeničkoga zvanja a nešto i zbog političkih prilika, i namjerno dosta nejasan, ali i s nedostacima u jeziku i u formi, Kazali je, po Mediniju, više pjesnik nego umjetnik:

I dragi kamen treba vezati, da mu ljepota iskoči, pa i pjesma treba da uzme neke oblike, da misao prosine svom svojom snagom te bude svakome shvatljiva: te je oblike davni običaj posvetio te je nesmotreno dirati u nje, ako nećeš za drugo, a ono iz dužna obzira prema općinstvu.

Ocjenjujući vrijednost Kazalijeve pjesnička opusa, Medini prednost daje *Zlatki*,⁶ posvetu *Grobnika* svrstava među najljepše pjesme u hrvatskoj književnosti; epizodu tuženja sužnja u tamnici iz *Trista Vica udovica* izdvaja jer je ispjevana po narodnu, i to smatra krasnim;⁷ za *Davorije* ističe da su pune poleta, za *Milku* da je ugodna, dok za *Čosu* žali što se

⁵ Usp. Miroslav Sicel, *Pregled novije hrvatske književnosti*, Zagreb, Liber, 1972, str. 60.

⁶ »Tko hoće da pjesnika poznađe, treba da posegne najprvo za *Zlatkom*«.

⁷ *Kazalijevo približavanje narodnoj poeziji* Medini ustvari pridaje vrijednost mogućeg postepenog otklanjanja njegovih pjesničkih nedostataka, ali je, kako piše: »put života bio kraći nego put do savršenstva«.

ne objelodanjuje jer da u njemu pjesnik otkriva svoju nutrinu.⁸ Ranijem Kazaliju (*Zlatka*) pripisuje više pjesničkoga žara i mašte, kasnijem (*Grobnik*) dotjeraniji oblik.

Osim literarne vrijednosti, Medini Kazalijevim pjesmama pripisuje još i kulturnu i povijesnu vrijednost, jer da je ovaj, kao nijedan dubrovački pjesnik, odrazio misli i osjećaje svoje sredine:

u nijednom pjesniku dubrovačkom ne odsjeva tako ona trzavica, koja označuje prijelaz Dubrovnika iz mrtvila nakon pada republike na nov, narodni život [...].

Iako Medinijevo hipertrofirano viđenje Kazalija vrijeme nije potvrdilo, ne može se poreći približna točnost osnovnih njegovih postavki o bitnim pjesničkim, umjetničkim i ljudskim osobinama ovoga čovjeka čije pjesničko biće »vodi ufanje kroz nevolje ovoga svijeta otimuć mu suzu i sladeći muku«, dok mu njegovo biće »sveumnika«, koji ne bježi od fatalne istine da sve umire, pjesničko nadanje svodi na »nedohitnu ludost«, a svećeničko biće izazivlje htijenje da vjeruje »u ono što drugog uči«.

Svojim filološkim ispitivanjima književno-historijskom i komparativnom metodom Milorad Medini u *Glasniku Matice dalmatinske* pridodaje još jedan napis u kojem na stanovit način produbljuje i objašnjava svoj raniji zahvat u dio korpusa starije hrvatske književnosti.

»Malo odgovora i razgovora o Dubrovniku i književnosti njegovoj prije trešnje« članak je koji je Medini napisao pod konac g. 1903. očito izazvan (premda, nekako u svojoj maniri, ne navodi uobičajene potrebne podatke o izborima) Drechslerovom i Vrhovčevom recenzijom svoje *Povijesti hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku* (Zagreb, 1902).

Branko Drechsler⁹ — na principima genetičke metode i historizma, zalažući se za unoenje u *Zeitgeist* te za primjenu estetskih kriterija i za sročnost literarne historije s literarnom kritikom na znanstvenoj razini — Medinijevoj *Povijesti...* osporava znanstvenu relevantnost, pa naglašava i njezinu nesamostalnost, nedostatnost (osobito u »estetiziranju«), kaotičnost i aksiomatičnost.¹⁰ R[adivoje] Vrh[ovac]¹¹ je nešto blaži, ali i on

⁸ *Da je Čoso* osobit Kazalijev intimni dnevnik, Medini zaključuje iz razgovora prof. Zore s Kazalijem, koji je objavljen u *Slovincu* g. 1880, u br. 14.

⁹ »Izdanja Matice hrvatske za godinu 1902. Milorad Medini: Povjest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku«, *Vienac*, XXXV, 1903, 18, str. 579—581; 19, str. 612—614; 20, str. 636—638.

¹⁰ Drechsler se najprije obara na Medinijevu pretpostavku o postojanju duge zajedničke pjesničke tradicije pred prvim poznatim hrvatskim pjesnicima, a njihovu pojavu i zajedničke crte objašnjava utemeljenjem na bezimene crkvene »reprezentacije«, talijansku poeziju i živi, pjesnički narodni govor.

Neosnovanim ocjenjuje Medinijevo mišljenje da je književnost u Dubrovniku u XVI. stoljeću zabava u dokolici, čemu suprotstavlja tezu o uzvišenoj misiji srednjovjekovne i renesansne umjetnosti.

Za razliku od Medinija, između Dubrovnika i Dalmacije te između raznih krajeva Dalmacije ne vidi jednake prilike i jednak život. Jednostranom smatra Medinije-

utvrđuje nedovoljnu znanstvenu akribiju u Medinija, kojeg također smatra boljim filologom negoli estetičarem, a predbacuje mu i neobjektivnost.¹²

Medini nastoji amortizirati napade na svoju knjigu isticanjem manjkavosti i nepouzdanosti povijesnih izvora i dotadašnjih naučnih spoznaja, a o pitanju izvornosti i početaka književnosti u Dubrovniku i Dalmaciji tek se pozivanjem na postojanje indicija suprotstavlja Drechslerovj tvrdnji o nepostojanju književne tradicije pred prvim poznatim hrvatskim pjesnicima.¹³

Sad već i sam napučen na nepovjerenje i oprez, osobito novim »iznenadnim« Kasandrićevim otkrićem Lucićeve »neoriginalnosti«,¹⁴ Medini ustvrđuje da su jedino djela Mavra Vetranovića i Marina Držića »sigurno pristanište kroz XVI. v.«, pa nastavlja:

Iz njih prosijava takova originalnost, da čovjek a priori može zaključivati da se tu očituje d u b r o v č a n i z a m (ist. J. G.) u svoj svojoj snazi.

vu tvrdnju da iz reminiscencija trubadurske lirike u Marulićevoj *Juditi* možemo izvući zaključak da je u nas već prije Marulića bila razvijena trubadurska lirika. Vrlo nepovoljno ocjenjuje Medinijevo bavljenje dubrovačkom dramom isključivo na temelju *Historije dubrovačke drame* Armina Pavića. Neprihvatljivim drži Medinijevo proučavanje povijesti književnosti usitnjavanjem materije na velik broj oblika, umjesto da je obuhvatio cjelovit rad svakog pojedinog pisca. Pri ovome ističe i to da je Medini pogriješio što je ispustio prikazati znanstveni rad naših prvih književnika.

Najvećim nedostatkom Medinijeve knjige Drechsler smatra ukočenost na razini običnih, školskih poetskih zakonitosti, umjesto da se suživi s poetikom pjesnikâ koje proučava, što ga odvodi od historizma a navodi na neosnovane estetičke ocjene (primjeri: Vetranovićeve *Pilgrin*, Barakovićeve *Vila Slovinka*, Držićev *Od poroda Isusova*, Gundulićeva *Dubravka*) te čini nastavljačem zablude mnogih starijih povjesničara književnosti, da hrvatska književnost starijeg razdoblja ima kulturnopovijesnu a ne i umjetničku vrijednost.

Drechsler Medinijevu knjigu ne smatra naučno relevantnom jer ne slijedi, po njemu, suvremenu znanstveno-književnu kritiku koja materiju proučava s povijesnog, antropološkog, psihološkog i estetičkog stajališta.

¹² »Milorad Medini. Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i [u] Dubrovniku. Knjiga I, XVI stoljeće. Zagreb 1902«, *Letopis Matice srpske*, CCXVIII, 1903, 2, Novi Sad, str. 103—111.

¹³ »U najmanju je ruku neobjektivno«, ističe Vrhovac (str. 110), to što je Medini Dubrovnik nazvao »hrvatskom Atenom«. Ako se ostavimo tih »floskula« pa se oslonimo na Smičiklasi (Govor o tristogodišnjici Gundulića), onda se, piše dalje na istoj stranici Vrhovac:

ni Gundulić ne će moći tumačiti uticajem Zoranićeva i Barakovićeve panslavizma, već jedino Orbinijeva istorijskog rada, koji ni pisac nije mogao prećutati (253.), a tu se jasno ogleda shvatanje onoga vremena. A da je velika razlika između jednoga Marulića, koji je *Juditu* spevao u »hrvatskim verzima« ili Karnarutića, koji je opevao junačku smrt Nikole Zrinjskoga — i Gundulića, u čijem *Osmanu* nema ni spomena Zrinjskom, priznaće svako, ko iole objektivno gleda na stvar.

¹³ Vidi bilj. 10.

¹⁴ Petar Kasandrić je najprije u zadarskoj *Iskri* (I, 1892, 1, 2, 3; II, 1892, 1, 2, 3, 6) a potom i u *Glasniku Matice dalmatinske* (II, 1902, 3, 4.) pisao o Lucićevom ljubavnom kanconjeru, i tu je naznačio epigonsvo u većem dijelu zbirke.

»Dubrovčanizam« (čitaj: smisao za realnost i praktičnost, odmjerenost, diplomatskičnost, životna mudrost) je oznaka iz koje Medini izvodi izvornost i samosvojnost književnosti u Dubrovniku. Ako u njoj ima talijanskoga utjecaja, on nije bez razlika. Sannazaru, Danteu, Petrarki nalazimo čest trag, Boccacciu i Ariostu ne. Što i Tassu pronalazimo traga,¹⁵ unutarnjim uzrokom moramo objasniti:

Svi znamenitiji pjesnici iz Dubrovnika i iz Dalmacije uzimlju uvijek kao temelj sadašnjost te na njoj hoće da sazidaju bolju budućnost.

Dubrovačku originalnost i samobitnost Medini potvrđuje u kontekstu sveze Dubrovnika s njegovim zaleđem, s ostalom Dalmacijom (osobito s Hvarom) i njegove privrženosti »domaćem«, hrvatskom jeziku, koji je prigrio s ljubavi:

da se već svrhom 15. vijeka pojavi pred svijetom zeleno stablo hrvatske književnosti, kojemu je soka davala rodna njiva, a obasjavalo ga sunce talijanskog preporoda.

Ovdje se dotiče Vrhovca.¹⁶

Književnost »hrvatske Atene« ne rastavlja od dalmatinske, »a ova je hrvatska«, pa ovdje naznačuje i slavenstvo:

Slovinsko bi ime odgovaralo zacijelo više onomu, što su stari Dubrovčani htjeli biti, ali prilike su sada takove, da je neumjesnom iskopati iz knjiga starinski naziv, koji u ostalom ne bi nitko više prihvatio. Kad su nas naime političke zgrade, koje se na žalost nameću i književnosti, razdijelile, bolje da se dijelimo u dvoje nego u troje.¹⁷

»Slovinstvo«, koje nalazi u Vetranovića (»Pjesanca Lili na grobu«)¹⁸, poslanica Hektoroviću¹⁹ i Gundulića *Osman*, VIII²⁰, Medini svodi na to

¹⁵ [...] kada je Tasso uzeo u romantični ep ideju konačne pobjede kršćanstva, eto odmah Gundulića da ga slijedi — a kako? Tassu se hoće slobode, zato se i povlači u davnu prošlost, da ga nitko ne prekori, zamisli li i doda li što god, da mu pjesma bude bujnija ljepša; Gundulić naprotiv misli samo na sadašnjost i b u d u ć n o s t, a zaleti li se misli u prošlost, traži samo u njoj ugleda, kakova bi imala biti budućnost, a primjera, česa se treba čuvati, da ne propadneš. Tasso nije pjesnik naroda svoga, Gundulić se naprotiv u Osmanu bori za jednu ideju, koja, izmjeni li, što je vrijeme izmijenilo, još i sada zanaša prave rodoljube. U pobjedi te ideje, on je vidio budućnost i kršćanstva i slovenstva i miloga mu Dubrovnika — a vidimo je i mi!

¹⁶ Vidi bilj. 12.

¹⁷ Ova će se misao Medinijeva pojasniti ako se znade da je, nekoliko stranica iza Vrhovčeve recenzije (vidi bilj. 11), Tih[omir] Ostojić, u notici o Medinijevoj *Povijesti...* (na str. 125—128), zabilježio da »kao što se iz naslova vidi, dubrovačka književnost se ovdje bez ikoga okolišanja stavlja u hrvatsku, što nikako nije tačno« (str. 126)!

¹⁸ »Za-č si njim proslavil slovinski vas jezik«.

¹⁹ Velmi se raduje slovinski kotar vas;

I ostale države našega jezika

U Hvaru sve prave, da je vrijednost velika.

što su Talijani imenovali kao *slavo*, u širem smislu, i, u užem smislu, na Dubrovnik i njegovu okolicu:

U prvom smislu pjesnik (riječ je o Gunduliću — op. J. G.) govori o slovinskom jeziku, a u drugom o slovinskoj državi tj. posjedima dubrovačkim, koji su jedini ostali još cijeli »sred usta ljuta zmaja i nokata bijesna lava«.

Budući da smatra kako nacionalna ideja u samostalnom Dubrovniku u XVI. stoljeću nije išla dalje od spoznaje da »ima i drugih država našega jezika«, iako se kasnije »u tom pogledu koješta promijenilo«, Medini — uz napomenu da neće ni pokušati riješiti da li je »bedem« između Dubrovnika i Dalmacije rezultat političkih prilika ili etničkih osobina — ustvrđuje da se

ne smije zaboraviti, da je onaj kršćanski pokret, koji se u Osmanu očituje, pomiješan sa idejom uskrnuća starog carstva Nemanjića, tuđ po porijeklu.²¹

Htio Medini to razriješiti ili ne, očito je da razdvojenost Dubrovnika od Dalmacije smatra umjetnom, tj. posljedicom političkih prilika i zbivanja, jer Dubrovčane i Dalmatince svodi na isti, tj. romanski i hrvatski etnički konglomerat.

U Medinijevu se razmišljanju nekako kristalizira misao da književnost, kao odraz stvarnosti, potvrđuje bitnu vezu Dubrovnika s Dalmacijom. Onda pak kada se dubrovačko estetsko čuvstvo osobito pokorilo pragmatizmu vlastitih svagdanjih potreba i interesa, počelo je u književnosti — izvodimo na koncu — opadanje u pretjeranu zaokupljenost

²⁰Krone ugarske veći dio,
Svu bosansku kraljevinu,
I gdi je herceg gospodio,
Vlas' poda se turska ukinu;
Još sreda usta ljuta zmaja
i nokata bijesna lava
Oko tebe s oba kraja
Slovinska je sva država.

²¹ Kad u bilješci u svezi s ovim Medini objašnjava: Pjesnik upravlja Vladislavu riječi: »Na Vitoš s vitijem kopjem kroz Planinu staru uzidi, Nemanjiću da Stjepanu namjesnik si krune carske, čim pod tobom zemlje ostanu srpske, raške i bugarske«. — Pored ovakovih izjava nemisao je nazivati Gundulića samo kršćanskim pjesnikom: on je i kršćanski, i narodni.

i kad ovo spojimo s onim što je nešto ispred ustvrdio: Gundulić se [...] u *Osmanu* bori za jednu ideju, koja, izmjeniš li, što je vrijeme izmijenilo, još i sada zanaša prave rodoljube. U pobjedi te ideje, on je vidio budućnost i kršćanstva i slavenstva i miloga mu Dubrovnika — a vidimo je i mi!

bit će nam posve jasno što je Medinija, ako ostavimo po strani ono što se može pripisati povrijeđenoj taštini, osobito zasmetalo u prikazima i ocjenama njegove knjige.

vanjskim oblikom, na kojemu je sve počelo i ostajati (u svakom slučaju zanimljivo jedno izvođenje iz pozitivističkih postavki!), dok dolazak Francuza nije i to prekinuo, i: »pokaza se — lešina!»

Iz Medinijeva »odgovora i razgovora« možemo zaključiti da je »dubrovočanizam«, kao izraz rase, sredine i trenutka, živio kao sredstvo opstojanja i vlastita ispoljavanja u širem fizičkom i duhovnom kontekstu svoje hrvatske geopolitičke matice; kad je, međutim, postao sam sebi svrhom, izgubio je smisao i vitalnost do potpuna raspada.

Tomo Matić, neofilolog pozitivist iz Jagićeva kruga, svojim člankom kao da je ohrabrio i potakao Medinija na opisani istup. Dakako, Matić ima, vidjet ćemo, zamjerki Medinijevoj knjizi, ali se s njim slaže najprije ondje gdje mu drugi nalaze slabosti do osporavanja znanstvene akribije,²² a potom u još nekim potankostima.

Slaganje se odnosi na raspored gradiva po srodnosti književnih djela a ne po piscima, jer da je knjiga na taj način privlačnija za »hrvatsku inteligenciju«; zatim, budući da je knjiga namijenjena široj publici, razumljivo je da autor nije uvrstio bilješke i kritičku ocjenu vrela; pa, knjiga nije mogla biti kompilacijom jer predmet kojim se ona bavi nije još dovoljno obrađen; te, Medini se okoristio dotadašnjim dostignućima, unio je mnogo svoga i napisao je prvu knjigu na ovu temu (Stojanovićevu knjigu o književnosti u Dubrovniku²³ ne valja uzeti u obzir).²⁴

Iz Matićeva razmatranja Medinijeve knjige izdvojiti ćemo dalje sljedeće.

»I dr. Medini se nekako«, piše Matić: ustručava priznati da su čakavski oblici u dubrovačkih pjesnika ostatak domaće starine, pa bi ih rado protumačio tuđim utjecajem. Mišljenje što ga je dr. Rešetar (u raspravi »Die čakavština und deren einstige und jetztige Grenzen«, *Archiv für slavische Philologie*, 1891 — op. J. G.) iznio o utjecaju Marulićevu na prve pjesnike dubrovačke, ne prihvaća, nego s punim pravom drži, da nije Marulić djelovao na Menčetića i Držića ni oni na njega.²⁵ Medini bi rade te čakavske pojave ras-

²² U tome je osobito oštar bio Branko Drechsler, koji stvar napinje do sugeriranja plagijata.

²³ Ivan Stojanović, *Dubrovačka književnost*, Dubrovnik, 1900.

²⁴ I Medini u svom članku »Malo odgovora i razgovora...« odbacuje Stojanovićevu knjigu, kojoj zamjera potpun nedostatak modernog filološkog pristupa.

²⁵ Neće biti zgoroga da se ovdje podsjetimo na to što o ovom pitanju, na str. 431—432. svoje knjige *Čakavski pjesnici renesanse* (Zagreb, 1969), piše Marin Franičević, jer ćemo na taj način i Medinija i Matića lakše moći smjestiti u ondašnji kontekst proučavanja ovoga pitanja. Dakle:

Potkraj XIX stoljeća učestale su rasprave o pojedinim problemima u vezi s Marulićem. Filip Dujmušić objavio je 1896. raspravu »Jezik Menčetićev i Držićev prema Maruliću« (*Vienac*, XXVIII, 1896, 38, 39, 40, 41 — op. J. G.). Prije Dujmušića pisali su o problemima Marulićeva i Držićeva jezika Milan Rešetar i Vatroslav Jagić. Rešetar je bio uvjerenja da je Marulić utjecao na prve dubrovačke pjesnike (trubadure) i da čakavskih elemenata nije bilo u ondašnjem govornom jeziku Dubrovčana, koji je po njegovu mišljenju čisto štokavski. Jagić je naprotiv smatrao da Marulić nije utjecao na Menčetića i Držića [...]. Dujmušić prihvaća Jagićevo mišljenje i zaključuje: »1. jer iz one četiri glavne točke kao i iz onih omanjih manje važnih ne proizlazi

tumačilo selenjem crkvene pučke pjesme sa sjevera na jug, te nas upozoruje n. p. na najobičniju božićnu »U sej vrime godišta«. No pitanje je, jesu li se te pučke crkvene popijevke zbilja u tolikoj množini selile sa sjevera na jug, da bi bile čakavskim oblicima zarazile najstarije dubrovačke pjesnike, što se u suvremenoj prozi nalazi manje takvih oblika, možda se dade razjasniti poznatim faktom, da pjesma uvijek ušćuva oblike, kojima već gine životna snaga. A da sličnost jezika med Marulićem pa Menčetićem i Držićem valja odbiti na račun pjesničkoga jezika, koji je jednim i drugim bio jedan (pag. 7) — dakle nekoga zajedničkoga književnog jezika spljetskih i dubrovačkih pjesnika već oko 1500. godine, ta mi se misao čini smisna (smiona, valjda! — op. J. G.), te vrlo sumnjam, je li ispravna.

Zadržavajući se na pitanju o Marulićevim »začinjavcima« Matić drži da Medini ima pravo što ih ne tumači Marulovim ugledanjem u narodne pjevače:

Mnogo je priličnije istini što suprotna Medini, da je već prije Marulića u sjevernoj Dalmaciji bilo na narodnom jeziku spjevanih epskih umjetnih pjesama, koje su se bavile predmetima uzetim iz Biblije ili iz života svetaca. Shvaćamo li tako začinjavce, onda su nam jasne Marulićeve riječi u Juditinoj posveti:... »historiju tuj svedoh u versih po običaju naših začinjavac i jošće po zakonu onih starih poet...« — jer je Judita zbilja religiozna epska pjesma protkana klasičnim reminiscencijama.²⁶

Matić inače ne prihvaća Medinijevu tvrdnju da je na Marulića utjecala domaća trubadurska lirika: to bi bilo vrlo važno, smatra on, ali valja dokazati jer je riječ o jednoj od najtamnijih točaka naše književne prošlosti.²⁷

ni najmanja vjerojatnost, da su trubaduri tako reći svoj domaći govor, svoje narječje prezreli, da ga nisu smatrali dosta milozvučnim, dosta ugađenim, da na njemu ispevaju svoja čuvstva u blagolazne žice lire, pa da su zato uzeli jezik Marulićev kao dotjeraniji, savršeniji i milozvučniji, to stoga držim, da treba mnijenje g. Rešetara kao neosnovano sasma baciti, a mnijenje g. Jagića, da jezik trubadura nije jednak Marulićevu jeziku, priznati i primiti kao mnijenje, koje stoji na čvrstoj bazi; 2. budući da se u jeziku trubadura nalazi lijep broj obilježja čakavštine, koja se, ako je prvi dio zaključka istinit, kao što se — mislim — to mora općenito priznati, ne smiju i ne mogu nikako svadati na imitaciju Marulićeve čakavštine, to slijedi da se je jednom i u Dubrovniku govorilo čakavštinom, nu da je ova kasnije istisnuta i nadomještena štokavštinom svakako ne posvema kako nam svjedoče ona obilježja u jeziku trubadura, kao i to, da se još dandanas sačuvao u Dubrovniku trag ikavštini.

²⁶ Matić je ovdje stvar pojednostavnio, a Medini je, reći ćemo mi, osjetio dublju važnost ovoga problema ali nije imao dostatnu literaturu uz pomoć koje bi se mogao više unijeti u nj. Uostalom, ovo se pitanje još i danas rješava. Ivo Franješić se, naprimjer, na ovaj način uključuje u problem:

Da su začinjavci pjesnici, bilo je jasno. No kako od njih nije sačuvano tako reći ništa, protegla se sumnja i na njih. Danas je već posve sigurno da su to pravi predstavnici hrvatske poezije, drevni, zaboravljeni, a nekad i poznati i poštovani sastavljači prvih hrvatskih stihova. — *Povijest hrvatske književnosti*, Zagreb—Ljubljana, 1987, str. 21.

²⁷ Medini, naime, i u začinjavcima i u odjecima trubadurske lirike u *Juditi* naslučuje i htio bi vjerovati u razvijeno hrvatsko pjesništvo prije Marulića. B.

Sve u svemu, a to je istakao u preambuli prikaza, Matić pozdravlja ondašnju inicijativu Matice hrvatske da nakon smrti Ivana Broza²⁸ nastavi sa sustavnim prikazivanjem hrvatske književnosti, ali i upozorava da će valjati popuniti prazninu koja je ostala između Broza i Medinija, jer je preskočena svjetovna književnost prvoga doba, koja, ako i nije od estetskoga značenja, ima neospornu povijesnu vrijednost.²⁹

Moglo bi se ustvrditi, držim, da cjelina u *Glasniku Matice dalmatinske* vezana za Milorada Medinija, danas kada je pred nama i svježja Frangešova sinteza sveukupne hrvatske književnosti,³⁰ može, na određen način, i anamnestički djelovati.

Drechsler je u svom prikazu Medinijeve knjige bio kategoričan u odbacivanju ovakva razmišljanja. Današnje stavove o tom pitanju možemo sintetizirati konstatacijom Nikice Kolumbića

da se i plodovi hrvatske renesansne književnosti zasulvaju na prožimanju i simbiozi prihvaćenih stranih tendencija, s jedne, te komponenata autohtone domaće tradicije, s druge strane. — »Evropski odjeci i originalne crte u hrvatskoj renesansnoj književnosti«, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 26(16)/1986—1987, str. 220.

²⁸ Ivan Broz, *Crtice iz hrvatske književnosti*, I-II, Zagreb, 1886, 1888.

²⁹ Tek smo g. 1975. dobili utemeljeniju knjigu s toga područja: Eduard Hercigonja, *Povijest hrvatske književnosti*, Knj. 2, »Srednjovjekovna književnost«, Zagreb.

³⁰ Ivo Frangeš, nav. dj.

Juraj Gracin: MILORAD MEDINI IN THE LITERARY MAGAZIN »GLASNIK MATICE DALMATINSKE«

S u m m a r y

Literary historian Milorad Medini published in 1903. in the Zadar — literary magazin *Glasnik Matice dalmatinske* — an article about the Dubrovnik poet *Paskoje Antun Kazali (1815—1894)*. In the same issue of the magazine he published also an article which was polemic in character and was related to Medini's book entitled *History of Croatian Literature in Dalmatia and Dubrovnik, 1, 16th century, Zagreb, 1902.*

Medini was of the opinion that Kazali despite some of his short-comings was unduly neglected since as no other poet in Dubrovnik mirrored the life and the time accurately. Although Medini exaggerated Kazali's value one couldn't dismiss Medini's remarkable evaluation of the quality of life and works of the unhappy and distracted »man of letters«.

The second article by Medini was a replica to negative judgements expressed by Branko Drechsler, Radivoje Vrhovec and Tihomir Ostojić related to Medini's interpretations of the history of Dubrovnik and Dalmatian literature in the 16th century. Two different opinions about the study of the literary history and literature have thus been voiced. Specially disputable were the very beginnings prior to the beginnings proper of the Croatian literature as well as the physical and cultural links between the parts of the »dispersed homeland«.

Tomo Matić fits perfectly into the dispute-context about Medini's book. Matić appeared in the same issue of the *Glasnik Matice dalmatinske* with his book review supporting Medini's activities and conclusions he had reached in his book, he even sided with the opinions of the Dubrovnik historian, held his interpretations and conclusions to be right. Nevertheless he underlined some disputable points in the literary history which definitely opened up new possibilities for the novel diachronic researches.